

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ВОКАЛЬНОГО ОБРАЗУ ЯК ЕЛЕМЕНТ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ : ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

Ірина ПЕРСАНОВА – заслужена артистка України, старший викладач кафедри музичного виховання КНУТКІТ ім. І. Карпенка-Карого, співзасновниця та співорганізатор Міжнародного вокального конкурсу ім.

Квітки Цісик, Посол Миру, Голова ГО «Перлини української культури – Світові», Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0007-8285-733X>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1039>

i.persanova@knutkt.edu.ua

Окреслено основні складові інтерпретації вокального образу як важливого компоненту акторської майстерності в сучасному сценічному мистецтві. Розкрито структуру вокального образу як комплексної системи, що включає музично-текстовий, акустичний і сценічно-пластичний рівні. Проаналізовано вплив тембрових, інтонаційних і динамічних параметрів голосу на емоційне сприйняття виконання та підкреслено роль психофізичної єдності у створенні правдивого художнього образу. Особливу увагу приділено методологічним засадам акторської роботи у вокальному виконанні – принципам К. Станіславського, концепції «голос як дія» та методиці просторово-рухового аналізу Р. Лабана, які сприяють гармонійному поєднанню голосу, тіла та емоційного стану виконавця. Обґрунтовано значення інтегрованого підходу до підготовки вокаліста, який передбачає поєднання вокальної, акторської й пластичної підготовки.

Ключові слова: вокальний образ, акторська майстерність, інтерпретація, психофізика, міждисциплінарна підготовка.

Постановка проблеми. У сучасному музично-сценічному середовищі від виконавця дедалі частіше вимагають синтезу вокальної техніки та акторської майстерності. Вокаліст уже не лише «виконує» партію, він створює образ, що передає драматургічний підтекст, мотивацію й психологію персонажа.

У контексті підготовки вокалістів інтерпретація вокального образу постає як міждисциплінарне завдання, що об'єднує акустичні параметри голосу з тілесною і психічною готовністю виконавця. Розвиток музично-театральних форм (мюзиклу, опери, вокального перформансу) зумовлює необхідність переосмислення ролі співака як актора-інтерпретатора, здатного не лише передати вокальну партію, а й створити глибокий художній образ через взаємодію голосу, тіла та емоцій. У цьому контексті інтерпретація вокального образу постає не лише як технічне виконання музичного твору, а, насамперед, як процес створення цілісного сценічного персонажа, в образі якого поєднуються емоційна виразність, драматургічна логіка і психологічна достовірність. Тому й вокал наразі розглядається як невід'ємна складова акторської майстерності, що формує індивідуальний стиль виконавця та розкриває його внутрішній світ.

Отже, актуальність теми дослідження визначається потребою в теоретичному осмисленні та практичному удосконаленні процесу інтерпретації вокального образу, який стає ключовим чинником формування професійної компетентності сучасного актора і вокаліста.

Аналіз публікацій і досліджень. Дослідження особливостей акторської майстерності співака – не нова тема зарубіжних науковців. М. Беррі, С. Левін та С. Браун досліджують яким чином невербальні прояви – тілесна пластика, міміка та вокальна інтонація – функціонують як взаємопов'язані канали вираження акторського образу [5]. К. Нуссбаум та ін. у статті «Вплив основної частоти та тембру на сприйняття вокальних емоцій та їхні електрофізіологічні кореляти» [4], використовуючи новий метод параметрично-специфічного перетворення голосу, аналізують можливість ідентифікації емоційного стимулу. Висновки пропонують оригінальне розуміння відносної значущості різних акустичних параметрів для ранніх нейронних репрезентацій емоцій вокаліста та показують, що такі репрезентації є прогностичними для подальших оціночних суджень [12]. З. Данбар аналізує застосування принципів системи К. Станіславського у музичному театрі, в якому актор має одночасно діяти і співати. Підкреслюється складність збереження психологічної правдивості під час вокального виконання. Стаття пропонує методичні підходи до поєднання «дії в пісні» й вокальної техніки, що особливо важливо для формування переконливого вокального образу [7]. Монографія К. Гутекунст та Дж. Джіллетт присвячена поєднанню акторських методів К. Станіславського з сучасними голосовими тренінгами. Праця містить численні вправи, спрямовані на розвиток вокальної автентичності, тілесної свободи й емоційної широти [9]. У дослідженні С. Лівінгстон, Д. Чой, Ф. Руссо порівнюються професійні вокалісти, актори й не підготовлені учасники для виявлення ролі тренінгу в емоційному вираженні голосу [11]. П. Саввіду обґрунтовує застосування методу Р. Лабана для розвитку експресивності музиканта-виконавця. Авторка показує як рухова динаміка й тілесна усвідомленість сприяють природному вокальному самовираженню, створюючи гармонію між голосом, тілом і емоційною дією [13].

Українські мистецтвознавці активно досліджують особливості акторської підготовки вокалістів. Так, О. Касьянова вивчає методичні підходи до пластично-хореографічної підготовки співака в оперному жанрі. Авторка підкреслює важливість розвитку тілесної свободи, координації та сценічної пластики як невід'ємних складових акторської майстерності вокаліста. Аналізуються взаємозв'язки між рухом, вокальним диханням і емоційною експресією, а також вплив хореографічної культури на формування сценічного образу [1]. Стаття Є. Колесник присвячена аналізу процесу формування співака у національній системі оперної освіти. Авторка розкриває історичні та методичні особливості української вокальної школи, визначає провідні принципи виховання артистизму, сценічного мислення та акторської правдивості. У роботі наголошується на необхідності інтеграції вокальної техніки з акторською дією, а також на ролі національних традицій у збереженні стилістичної автентичності українського оперного мистецтва [2]. Є. Колесник аналізує принцип художньої цілісності вокально-сценічного образу головної героїні опери Д. Шостаковича «Катерина Ізмайлова». Авторка досліджує взаємодію музичних, драматургічних і акторських компонентів у створенні сценічного правдивого персонажа. Розкривається вплив інтонаційної драматургії та тембрової палітри голосу на психологічне розкриття образу. Підкреслюється, що синтез вокальної техніки, акторської дії та режисерської концепції забезпечує художню повноту образу в оперному виконанні [3]. Стаття А. Паламаренко присвячена дослідженню емоційно-сміслових аспектів сценічного мовлення в українській оперній традиції. Автор розглядає специфіку взаємодії слова, інтонації та вокального жесту у формуванні сценічного висловлювання. Проаналізовано роль дикції, тембрової виразності та ритміко-інтонаційних нюансів у передачі драматургічного змісту. Особливу увагу приділено поєднанню мовного й вокального компонентів як основи для досягнення емоційної достовірності в оперному виконанні [4].

Мета статті – дослідити інтерпретацію вокального образу як складову акторської майстерності виконавця з акцентуацією уваги на поняттях «вокальний образ» і «акторська інтерпретація».

Вклад матеріалу дослідження. Вокальний образ – комплексна конструкція, що включає музично-текстовий компонент (лібрето, музична партитура), акустичні характеристики голосу (тембр, інтонація, динаміка, артикуляція) та сценічні параметри (пластика, міміка, просторові рішення). Цей образ функціонує як змагальний продукт, адже він одночасно адресований слухачу (перцептивний рівень) і слугує внутрішньому плану виконавця (мотиваційно-психологічний рівень).

Акторська інтерпретація – індивідуальне художнє трактування образу засобами тілесної, голосової та емоційної виразності, спрямоване на розкриття смислу твору в сценічній дії.

На психоакустичному рівні сприйняття емоцій у голосі визначається такими параметрами як фундаментальна частота (F0), спектральні характеристики тембру та динамічні відхилення як сигнали, що дають змогу слухачеві ідентифікувати емоційний стан вокаліста [12].

Дослідження показують, що тембр і F0 істотно впливають на враження від емоційного забарвлення голосу; артикуляційні й динамічні деталі формують сенс-відтінки інтонаційних ліній. Ці маркери можуть бути свідомо модульовані виконавцем у процесі інтерпретації образу: наприклад, приглушений тембр для інтимних сцен чи широкий, яскравий тембр для експресивного афекту. Загалом дослідження підтверджують, що саме вокальні нюанси є головним носієм емоційного змісту, що важливо для акторів-вокалістів у процесі створення емоційно переконливого образу [12]. Тобто акторська майстерність покращує виразність і щирість вокального звучання, тоді як суто вокальна техніка без емоційного компоненту сприймається менш переконливо [11].

Важливе значення для акторської майстерності у вокальній інтерпретації відіграють принципи К. Станіславського.

Насамперед йдеться про психофізичну єдність, роботу з мотивацією, кожен крок для створення правдивої дії, які переосмислені в контексті співу. Адже «голос як дія» є ключем до правдивої інтерпретації образу [9]. Майстер навчав співаків діяти внутрішньо правдиво, використовуючи весь свій інструментарій, зокрема тіло та голос. Такий підхід дав змогу уникнути «постановочної» манери співу та вивести виконання на рівень драматургічної правди [7].

Важливу роль відіграє і робота з тілом, зокрема за методом Р. Лабана, що забезпечує виконавцю набір тілесно-рухових якостей (Effort/Shape), які можуть узгоджуватися з вокальною фразою для посилення смислового навантаження.

Метод Р. Лабана – це система аналізу, усвідомлення й організації руху, що використовується в акторській, танцювальній і вокальній педагогіці для розвитку тілесної виразності та гармонійної взаємодії між тілом, голосом і емоцією.

Laban Movement Analysis (LMA) базується на чотирьох основних компонентах: Body (тіло) – вивчення того, які частини тіла залучені до руху, як вони координуються, взаємодіють і підтримують рівновагу; Effort (зусилля) – характеристика якості енергії в русі, до якого входить: Weight (вага) – легкість або сила руху, Time (час) – швидкість або повільність, Space (простір) – спрямованість або

розсіяність, Flow (плинність) – контрольованість або вільність руху. Ці параметри дозволяють актору створювати рухові метафори емоційного стану; Shape (форма) – те, як тіло змінює форму у просторі: розкривається, стискається, спрямовується, а це формує образність руху; Space (простір) – усвідомлення напрямів, рівнів, траєкторій і просторових зв'язків між тілом актора і сценічним середовищем.

У контексті акторської майстерності метод Р. Лабана допомагає розвинути тілесну усвідомленість і свободу; знайти відповідність між рухом і емоцією; створювати пластичну характеристику персонажа; узгодити рух і голос у єдиному психофізичному акті.

Для вокалістів цей метод особливо корисний, оскільки тілесна енергія (Effort) безпосередньо впливає на дихання, тембр, динаміку й емоційне забарвлення голосу. Наприклад, легкий, летючий рух сприяє м'якому тембру, тоді як важкий, спрямований – підсилює драматичну експресію. Така кваліфікація як вага, часова енергія, просторовість, корелюють із вокальною енергією і впливають на сприйняття характеру виконання [13].

Так синергія між вокальними техніками й тілесним усвідомленням підвищує автентичність акторського переживання. Сама синхронність між голосом, рухом і виразом обличчя визначає переконливість сценічного втілення персонажа. Суголосною є позиція О. Касьянової, що пластична виразність є необхідною умовою гармонійного поєднання музичного й драматичного начал у творчості артиста [1].

Усе вищезазначене підкреслює важливість інтеграції вокальної та тілесної виразності у процесі акторської підготовки. Поєднання тілесних вправ, дихальних технік, імпровацій та робота з внутрішньою мотивацією створюють у виконавця стан готовності, в якому музична фраза народжується не лише як акустичний продукт, а й як дія з внутрішньою причиною. Це підвищує рівень емоційної автентичності й дозволяє голосу стати носієм драматичного змісту [9].

Існують практичні прийоми для якісної інтерпретації вокального образу.

Початковий етап інтерпретації – це детальне читання партитури й лібрето: визначення мотивів, підкреслення психологічних міток у тексті, пошук мотивуючих «речень» (given circumstances). Виконавець формує «біографію персонажа» для кожного фрагмента виконання, що сприяє логічній послідовності акторських виборів [7].

Далі слідує робота з голосовими характеристиками, що включає такі практичні вправи: свідоме моделювання тембру (задані спектральні зміни через зміну резонансів); варіації інтонації та фразування для підкреслення смислових акцентів; контроль динаміки в службі драматургії (наприклад, *crescendo* як інструмент напруження). Ці прийоми мають поєднуватися з внутрішньою мотивацією, інакше вони перетворюються на зовнішню «манеру» [12].

Емпіричні дослідження демонструють кореляцію між тілесним вираженням, мімікою та вокальною експресією: злагоджена робота усіх трьох каналів підсилює розпізнаваність характеру та емоції слухачем. Тому репетиційний процес має включати координаційні вправи, які синхронізують дихання, жест і вокальну фразу. Недарма дослідники наголошують на інтегрованому навчанні, за якого викладачі вокалу та руху спільно розробляють курс акторської майстерності [5].

Водночас інтеграція акторства й вокалу має свої ризики: надмірна «акторизація» може зруйнувати вокальну лінію або спричинити технічні проблеми (наприклад, дисбаланс дихання). З іншого боку, суто технічний підхід до співу без акторської інтерпретації створює «порожній» виконавський стиль. Оптимальним є поетапне впровадження акторських практик у голосову підготовку з увагою до збереження вокальної здоровості [11].

Тому в процесі підготовки вокалістів варто звертати увагу на низку практик. По-перше, модульна інтеграція: у навчальних програмах профільних ВНЗ варто вводити спільні модулі «Спів як акторська дія» або «Акторська підготовка для співаків». По-друге, вдалі результати демонструє командне навчання (voice teacher + acting coach + movement specialist), яке забезпечує багатоперспективну підготовку студента. Практичні приклади доводять, як «командне викладання» допомагає акторам розкрити цілісність сценічного образу [6]. По-третє, практика на матеріалі репертуару: робота на конкретних аріях/піснях із поєднанням музичного аналізу й акторських вправ [7]. По-четверте, збереження вокальної техніки: усі акторські практики мають проходити під контролем вокального педагога, щоб уникнути надмірних акторських звичок [8].

Отже, інтерпретація вокального образу, як елемент акторської майстерності, є складним багаторівневим процесом, що поєднує музичний, акустичний, психологічний та сценічний виміри творчої діяльності виконавця. Вокальний образ формується не лише через технічні параметри голосу, а й через емоційну правду, тілесну виразність та внутрішню мотивацію.

Загалом інтерпретація вокального образу виступає ключовим чинником формування акторської майстерності вокаліста, адже саме вона забезпечує перехід від технічного виконання до художньо-

переконливого сценічного втілення. А акторська підготовка вокаліста забезпечує емоційну достовірність і переконливість вокального виконання, тоді як суто технічна вокальна майстерність без драматургічної основи залишається обмеженою. Такий підхід забезпечує автентичність сценічного переживання та сприяє формуванню гармонійного поєднання вокального, пластичного й драматичного начал.

Висновки. У сучасному мистецтві вокальне виконання виходить за межі суто музичного мистецтва, воно стає театралізованим актом, в якому співак виступає актором, здатним передати характер, емоцію, підтекст твору. Інтерпретація вокального образу – синтетичний процес, що поєднує вокальну техніку, психологічну дію та акторську присутність. Як синтез музичної техніки й акторської майстерності вона дає змогу створити на сцені психологічно правдивий і емоційно переконливий образ. Вокаліст як актор створює не лише звуковий, а й емоційно-психологічний простір персонажа, що забезпечує цілісність сценічного виступу. Акустичні параметри голосу (тембр, інтонація, динаміка тощо) виступають як носії емоційного сенсу й можуть бути системно модульовані в рамках акторського підходу. Концепції К. Станіславського, зокрема принцип психофізичної єдності, робота з мотивацією та «голос як дія», створюють методологічну основу для глибокої вокальної інтерпретації. Важливим компонентом є тілесна робота виконавця, зокрема за методикою Р. Лабана, що сприяє синхронізації руху, дихання і звуку, створюючи єдиний виразний жест. Тому наразі ефективна підготовка вокаліста потребує інтегрованої освітньої моделі, яка поєднує вокальну техніку, акторську дію, пластику та психологічну роботу. Зокрема, доцільним є впровадження інтегрованих навчальних модулів, а також командне викладання із залученням педагогів із вокалу, акторської майстерності та руху.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розвиток міждисциплінарних методик навчання вокалістів акторській виразності, а також на емпіричну перевірку навчальних програм для якісної міждисциплінарної підготовки вокалістів, зокрема у ЗВО України.

Список використаної літератури

1. Касьянова О. В. Особливості пластично-хореографічної підготовки співака-актора оперного жанру. *Київське музикознавство: культурологія і мистецтвознавство*. 2016. № 51. С. 52–62.
2. Колесник Є. Виховання співака-актора в контексті української оперної школи. *Часопис Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського*. 2022. № 2 (55). С. 111–124.
3. Колесник Є. В. Цілісність вокально-сценічного образу Катерини Ізмайлової в однойменній опері Дмитра Шостаковича. *Українське музикознавство*. 2020. № 46. Р. 7–17.
4. Паламаренко А. Н. Емоційно-сміслові акценти виразності сценічного мовлення в українській опері. *Актуальні проблеми музичного театру в контексті соціокультурних викликів сучасності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, Київ, 2–3 берез. 2020. Київ : Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, 2020. С. 139–146.
5. Berry M., Lewin S., Brown S. Correlated expression of the body, face, and voice during character portrayal in actors. *Sci Rep*. 2022. № 12, 8253.
6. Calvano J. A. Carter R. K. Consciously building bridges: Team-teaching to merge and evolve actor training in voice and movement. *Journal of Interdisciplinary Voice Studies*. 2022. Vol. 7, Is. 2. P. 163–185.
7. Dunbar Z. Stanislavski's system in musical theatre actor training: anomalies of acting song. *Stanislavski Studies*. 2016. № 4 (1). P. 63–74.
8. Fleming R., Weekly E. M., Carroll L. M. Vocal Pedagogues Training Dysphonic Voices: Treatment Seeking Approaches and Practices. *Journal of Voice*. 2024. May 4:S0892-1997 (24) 00081-X.
9. Gutekunst C., Gillett J. Voice Into Acting: Integrating voice and the Stanislavski approach. Bloomsbury Academic. 2021. 328 p.
10. Kafoa H. Finding the Lullaby of Broadway: What Sets Music Theatre Vocal Production Apart from Other Contemporary Commercial Music Styles? *Voice and Speech Review*. 2025. № 19:3. P. 320–339.
11. Livingstone S. R., Choi D. H., Russo F. A. The influence of vocal training and acting experience on measures of voice quality and emotional genuineness. *Front Psychol*. 2014. № 5. P.156.
12. Nussbaum C. Schirmer A., Schweinberger S.R. Contributions of fundamental frequency and timbre to vocal emotion perception and their electrophysiological correlates. *Soc Cogn Affect Neurosci*. 2022. № 17 (12). P. 1145–1154.
13. Savvidou P. Expressive Performance: Laban Movement Analysis. *Teaching the Whole Musician: A Guide to Wellness in the Applied Studio*. online edn, Oxford Academic. 2021. P. 113–137.

References

1. Kasyanova O. V. Peculiarities of plastic and choreographic training of a singer-actor of the opera genre. *Kyiv Musicology: Cultural Studies and Art History*. 2016. 51. P. 52–62 [in Ukrainian].
2. Kolesnyk E. The education of a singer-actor in the context of the Ukrainian opera school. *Journal of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky*, 2022. 2 (55). P. 111–124 [in Ukrainian].
3. Kolesnyk E. V. The integrity of the vocal and stage image of Katerina Izmailova in the opera of the same name by Dmitri Shostakovich. *Ukrainian Musicology*. 2020. 46. P. 7–17 [in Ukrainian].

4. Palamarenko A. N. Emotional and semantic accents of expressiveness of stage speech in Ukrainian opera. In the book. *Current problems of musical theater in the context of socio-cultural challenges of our time: materials of the international scientific and practical conference Kyiv. March 2–3*, Kyiv : National Music Academy of Ukraine named after P.I. Tchaikovsky, 2020. P. 139–146 [in Ukrainian].
5. Berry M., Lewin S., Brown S. Correlated expression of the body, face, and voice during character portrayal in actors. *Sci Rep*. 2022. 12, 8253 [in English].
6. Calvano J. A. Carter R. K. Consciously building bridges: Team-teaching to merge and evolve actor training in voice and movement. *Journal of Interdisciplinary Voice Studies*. 2022. 7, 2. P. 163–185 [in English].
7. Dunbar Z. Stanislavski's system in musical theatre actor training: anomalies of acting song. *Stanislavski Studies*. 2016. 4 (1). P. 63–74 [in English].
8. Fleming R., Weekly E. M., Carroll L. M. Vocal Pedagogues Training Dysphonic Voices: Treatment Seeking Approaches and Practices. *Journal of Voice*. 2024. May 4: S0892-1997 (24) 00081-X [in English].
9. Gutekunst C., Gillett J. Voice Into Acting: Integrating voice and the Stanislavski approach. Bloomsbury Academic, 2021. 328 p. [in English].
10. Kafoa H. (2025) Finding the Lullaby of Broadway: What Sets Music Theatre Vocal Production Apart from Other Contemporary Commercial Music Styles? *Voice and Speech Review*. 2025. 19:3. P. 320–339 [in English].
11. Livingstone S. R., Choi D. H., Russo F. A. The influence of vocal training and acting experience on measures of voice quality and emotional genuineness. *Front Psychol*. 2014. 5, 156 [in English].
12. Nussbaum C., Schirmer A., Schweinberger S. R. (2022) Contributions of fundamental frequency and timbre to vocal emotion perception and their electrophysiological correlates. *Soc Cogn Affect Neurosci*. 2022. 17 (12). P. 1145–1154 [in English].
13. Savvidou P. Expressive Performance: Laban Movement Analysis. *Teaching the Whole Musician: A Guide to Wellness in the Applied Studio*. online edn, Oxford Academic, 2021. P. 113–137 [in English].

UDC 792.02:784

INTERPRETATION OF VOCAL IMAGE AS AN ELEMENT OF ACTING SKILL : TO THE QUESTION

Iryna PERSANOVA – honored artist of Ukraine,
Senior speaker of the Department of Musical Music
KNUTKIT I. K. Karpenka-Kary, founder and organizer of the International
Vocal Competition Kvitki Tsisik, Ambassador of Peace,
head of the NGO «Pearls of Ukrainian Culture – Svitov»

The purpose of the article is to investigate the interpretation of vocal image as a component of the performer's acting skills, with an emphasis on the concepts of «vocal image» and «actor's interpretation».

The research methodology is based on a review and synthesis of modern scientific publications and pedagogical materials related to vocal expression, acting training and bodily expression in performance. An interdisciplinary approach was used: musicological analysis of vocal-acoustic parameters, a review of acting systems (K. Stanislavsky, actor-oriented approaches to singing), research on the connection between movement and voice (Laban movement analysis), as well as empirical articles on neuro- and psycholinguistics that study the perception of emotions in the voice.

Scientific novelty. For the first time, the interpretation of vocal image as a psychophysical process that integrates vocal technique, acting action and bodily expressiveness in the formation of a holistic stage character has been systematically substantiated.

Practical significance. The results of the study can be used in teaching acting and vocals, in developing integrated curricula for training actor-vocalists, and in improving stage training methods.

Key words: vocal image, acting, interpretation, psychophysics, interdisciplinary training.

Стаття отримана 22.12.2024
Стаття прийнята 18.01.2025
Стаття опублікована 22.12.2025